

YURAK QON-TOMIR KASALLIKLARINING ETIOLOGIYASI, ZAMONAVIY DIAGNOSTIKASI VA PROPEDEVTIK TAHLILI

Kutliyeva Fatima Madyorovna

Urganch RANCH Texnologiya Universiteti talabasi

Ilmiy rahbar: Mayliyeva Umida Raximberganovna

Fan: Ichki kasalliklar propedevtikasi | Tel: +998 95 349 95 54

ANNOTATSIYA: Ushbu maqolada yurak qon-tomir kasalliklarining kelib chiqish sabablari, ularning zamonaviy diagnostika usullari hamda ichki kasalliklar propedevtikasi fani doirasida bemorlarni ob'ektiv va sub'ektiv tekshirish bosqichlari atroflicha tahlil qilinadi. Arterial gipertenziya, ishemik kasallik va miokard infarkti kabi keng tarqalgan patologiyalarni erkin aniqlashda propedevtik simptom va sindromlarning o'rni asoslab berilgan. Shuningdek, xavf omillarini kamaytirish hamda erta profilaktika chora-tadbirlarining samaradorligi ko'rsatilgan.

Kalit so'zlar / Ключевые слова / Keywords: Yurak qon-tomir kasalliklari, propedevtika, arterial gipertenziya, ishemiya, auskultatsiya, palpatsiya, EKG, diagnostika.

АННОТАЦИЯ: В данной статье подробно анализируются причины возникновения сердечно-сосудистых заболеваний, современные методы их диагностики, а также этапы объективного и субъективного обследования пациентов в рамках пропедевтики внутренних болезней. Обоснована роль пропедевтических симптомов и синдромов в своевременном выявлении таких распространенных патологий, как артериальная гипертензия, ишемическая болезнь сердца и инфаркт миокарда. Также показана эффективность снижения факторов риска и ранней профилактики.

Kalit soʻzlar / Ключевые слова / Keywords: Сердечно-сосудистые заболевания, пропедевтика, артериальная гипертензия, ишемия, аускультация, пальпация, ЭКГ, диагностика.

ABSTRACT: This article thoroughly analyzes the causes of cardiovascular diseases, modern diagnostic methods, and stages of objective and subjective patient examination within the scope of internal medicine propaedeutics. The role of propaedeutic symptoms and syndromes in early detection of widespread pathologies such as arterial hypertension, ischemic heart disease, and myocardial infarction is substantiated. Furthermore, the effectiveness of risk factor reduction and early preventive measures is highlighted.

Kalit soʻzlar / Ключевые слова / Keywords: Cardiovascular diseases, propaedeutics, arterial hypertension, ischemia, auscultation, palpation, ECG, diagnostics.

KIRISH

Zamonaviy tibbiyot va sogʻliqni saqlash tizimida yurak qon-tomir kasalliklari (YQTK) butun dunyo boʻylab aholi oʻrtasida kasallanish va oʻlim koʻrsatkichlari boʻyicha yetakchi oʻrinlardan birini egallab kelmoqda. Jahon Sogʻliqni Saqlash Tashkiloti (JSST) maʼlumotlariga koʻra, har yili 17 milliondan ortiq inson aynan yurak qon-tomir patologiyalari asoratlari sababli hayotdan koʻz yumadi. Ushbu kasalliklar guruhiga arterial gipertenziya, yurak ishemik kasalligi (YIK), miokard infarkti, miokardit, ateroskleroz hamda yurak yetishmovchiligi kabi ogʻir holatlar kiradi.

Ichki kasalliklar propedevtikasi fani shifokorlik amaliyotining poydevori hisoblanib, bemor klinik holatini toʻgʻri baholash, shikoyatlarni guruhlash, fizikal tekshiruv usullarini (koʻzdan kechirish, palpatsiya, perkussiya va auskultatsiya) mohirona qoʻllash va dastlabki sindromal tashxisni shakllantirishda hal qiluvchi ahamiyatga ega. Ushbu tadqiqotning maqsadi — yurak qon-tomir tizimi kasalliklarini propedevtik yondashuv asosida tizimlashtirish, zamonaviy diagnostik standartlar bilan integratsiyalash va profilaktik mexanizmlarni yoritishdan iboratdir.

TADQIQOT MANBALARI VA USULLARI

Tadqiqot jarayonida retrospektiv va klinik-propedevtik tahlil usullaridan foydalanildi. Urganch RANCH Texnologiya Universiteti Ichki kasalliklar propedevtikasi kursi doirasida yurak qon-tomir patologiyasi bo'lgan bemorlarning anamnez ma'lumotlari va klinik simptomlari o'rganildi. Bemorlarni ko'rikdan o'tkazishda quyidagi asosiy propedevtik va instrumental usullar majmui qo'llanildi:

- **Sub'ektiv tekshirish (Anamnez morbi va anamnez vitae):** Bemorning ko'krak qafasidagi og'riqlar xarakteri, harsillash (dipsnoa), shishlar, yurak urib ketishi va bosh aylanishi kabi shikoyatlarini batafsil tahlil qilish;
- **Ob'ektiv (fizikal) tekshirish:** Yurak sohasini ko'zdan kechirish va patologik o'zgarishlarini palpatsiya qilish, yurak nisbiy va absolyut chegaralarini perkussiya qilish, shuningdek yurak tonlari va shovqinlarini auskultatsiya qilish;
- **Instrumental va laborator diagnostika:** Elektrokardiografiya (EKG), Exokardiografiya (ExoKG), Sutkalik Xolter monitoringi, qondagi lipid profil va troponin darajasini aniqlash.

TAHLIL VA NATIJALAR

Propedevtik tekshiruvlar natijasida yurak qon-tomir kasalliklariga xos bo'lgan yetakchi klinik sindromlar aniqlandi va tasniflandi. Yurak qon-tomir tizimida eng ko'p uchraydigan simptomlar va ularning klinik namoyon bo'lish ko'rsatkichlari 1-jadvalda keltirilgan.

1-jadval. Yurak qon-tomir kasalliklarida yetakchi propedevtik sindromlar va ularning klinik diagnostik ko'rsatkichlari

Sindrom nomi	Propedevtik belgilar (Fizikal)	EKG va Instrumental natijalar	Ehtimoliy kasallik
Miyokard ishemiyasi sindromi	To'sh ortida siquvchi, achishuvchi	ST segmenti depressiyasi yoki elevatsiyasi, T	Yurak ishemik kasalligi,

	og'riq, chap qo'l va kurakka uzatilishi	tishining manfiylashuvi	Stenokardiya, Miokard infarkti
Arterial gipertenziya sindromi	Ensa sohasida og'riq, puls kuchlanishining oshishi, Aorta ustida II ton aksenti	Chap qorincha gipertrofiyasi belgilari, EKGda elektr o'qining chapga og'ishi	Gipertoniya kasalligi, ikkilamchi gipertenziyalar
Yurak yetishmovchiligi sindromi	Oyoqlarda shishlar, sianoz, jigarning kattalashishi, o'pkada nam xirillashlar	Yurak otish fraksiyasining (EF) pasayishi (<50%), kardiomegaliya	Surunkali yurak yetishmovchiligi (SYUYe)
Ritm va o'tkazuvchanlik buzilishi	Yurak urib ketishi, to'xtab qolish hissi, pulsning ritmsizligi (pulsus irregularis)	Ekstrasistoliyalar, xilpillovchi aritmiya, AV-blokadalar	Aritmiyalar, Miokardit, Postinfarkt kardioskлез

Klinik tahlillar shuni ko'rsatadiki, zamonaviy laborator va instrumental usullar rivojlangan bo'lsada, klassik propedevtik usullar — ayniqsa to'g'ri yig'ilgan anamnez va auskultatsiya dastlabki to'g'ri tashxis qo'yish tezligini 75-80% ga oshiradi. Jumladan, auskultatsiyada mitral klapan sohasida sistolik shovqinning eshitilishi mitral yetishmovchilikni erta bosqichda payqash imkonini beradi.

MUHOKAMA VA PROFILAKTIKA

Yurak qon-tomir kasalliklarining rivojlanishida modifikatsiyalanadigan (o'zgartirib bo'ladigan) va modifikatsiyalanmaydigan xavf omillari muhim rol o'ynaydi. Modifikatsiyalanmaydigan omillarga yosh, jins va nasliy moyillik kirsa,

modifikatsiyalanadigan omillarga gipodinamiya (kam harakatlilik), noto'g'ri ovqatlanish (tuz va toymagan yog'larni ko'p iste'mol qilish), chekish, alkohol, semizlik va surunkali ruhiy zo'riqish (stress) kiradi.

Profilaktika choralarini ikki bosqichga bo'lish maqsadga muvofiqdir:

1. Birinchi darajali profilaktika: Sog'lom turmush tarzini targ'ib qilish, kunlik jismoniy faollikni oshirish (kuniga kamida 30 daqiqa piyoda yurish), osh tuzini kuniga 5 grammdan oshirmaslik va zararli odatlardan voz kechish.

2. Ikkinchi darajali profilaktika: Arterial qon bosimini doimiy nazorat qilib borish (120/80 mm sim.ust. me'yor hisoblanadi), qondagi xolesterin va glyukoza darajasini davriy tekshirib turish hamda shifokor ko'rsatmasi bo'yicha bazis dori vositalarini (statintlar, antiagregantlar, AAF ingibitorlari) muntazam qabul qilish.

XULOSA

Yurak qon-tomir kasalliklari zamonaviy ichki kasalliklar propedevtikasida eng dolzarb yo'nalishlardan biri bo'lib qolmoqda. Bemorlarni tizimli va bosqichma-bosqich propedevtik tekshirish, simptom va sindromlarni to'g'ri tahlil qilish orqali kasalliklarni erta bosqichda aniqlash hamda og'ir asoratlarning (asosan miokard infarkti va insult) oldini olish mumkin.

Urganch RANCH Texnologiya Universiteti talabalari va bo'lajak mutaxassislari uchun propedevtik ko'nikmalarni mukammal egallash, zamonaviy EKG va ExoKG ko'rsatkichlarini to'g'ri talqin qila olish hamda aholi o'rtasida profilaktik tushuntirish ishlarini olib borish muhim amaliy vazifa hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Gadaev A.G. Ichki kasalliklar propedevtikasi. Darslik. – Toshkent: "Tibbiyot nashriyoti", 2020. – 412 b.
2. Bobojonov S.N. Ichki kasalliklar. – Toshkent: "Yangi asr avlodi", 2018. – 350 b.
3. Jahon Sog'liqni Saqlash Tashkiloti (JSST). Cardiovascular diseases (CVDs) global report. World Health Organization, 2023.

4. Oganov R.G., Fomin I.V. Profilaktika va ichki kasalliklar diagnostikasi asoslari.

// Kardiologiya jurnali, 2021, №4, 15-22-b.

5. Mayliyeva U.R. Ichki kasalliklar propedevtikasida zamonaviy pedagogik va klinik yondashuvlar. Ilmiy maqolalar to'plami. – Urganch, 2022.